
МЕТОДИКА НАСТАВЕ

ЗОРИЦА СТАНИСАВЉЕВИЋ ПЕТРОВИЋ¹ ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ ЧЛАНАК

ИВА СОТИРОВ²

МАРИЈА МАРКОВИЋ³

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

UDK: 342.813: 37.01-057.875

BIBLID: 0353-7129, 31(2026)1, p.67-81

DOI 10.5937/norma31-67035

ОБРАЗОВНА БИОГРАФИЈА У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА ПРОФЕСИОНАЛНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА СТУДЕНАТА ПЕДАГОГИЈЕ⁴

Резиме: Циљ истраживања је да се испита како студенти педагогије разумеју улогу сопствених образовних искустава у обликовању кључних компетенција за будућу професионалну улогу. Истраживање је реализовано применом квалитативног приступа, а подаци су прикупљени путем полуструктурираног интервјуа у писаној форми, на узорку од 25 студената треће године Основних академских студија педагогије. Прикупљени подаци анализирани су применом тематске анализе. Резултати анализе показују да процес писања образовне биографије доприноси развоју саморазумевања, односно слике о себи, јер омогућава студентима да препознају сопствене особине, вредности и обрасце учења, као и да реинтерпретирају сопствени образовни пут. У домену професионалних компетенција, студенти као кључне елементе будуће педагошке улоге издвајају емпатију, стрпљење, комуникационе вештине, стручна знања и спремност на континуирано учење. Ове компетенције испитаници виде у директној вези са личним искуствима и рефлексijом о сопственом образовном развоју. Наглази истраживања указују да образовна биографија представља значајан рефлексивни алат у високошколском образовању будућих педагога, јер повезује искуствено учење, саморазумевање и развој професионалних компетенција. Тиме се доприноси дубљем разумевању процеса формирања професионалног идентитета током студија.

Кључне речи: образовна искуства, професионални развој, високо образовање, рефлексивно учење, саморазумевање

1 zorica.stanisavljevic.petrovic@filfak.ni.ac.rs

2 iva.sotirov@filfak.ni.ac.rs

3 marija.markovic@filfak.ni.ac.rs

4 Припремљено у оквиру пројекта „Наука, образовање педагога и тржиште рада у сусрет 55. годишњици рада Филозофског факултета Универзитета у Нишу“, који се изводи на Филозофском факултету Универзитета у Нишу (бр. 373/1-12-01). Ово истраживање подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор бр. 451-03-34/2026-03/200165).

Увод

Савремени приступи образовању будућих педагога све више наглашавају значај повезивања личних образовних искустава са развојем професионалних компетенција и идентитета. У том контексту, образовање се посматра као динамичан и рефлексиван процес у коме студенти активно конструишу разумевање сопственог професионалног пута (Tot, 2020). Такво разумевање подразумева интеграцију претходних искустава, личних вредности и професионалних захтева, чиме се омогућава потпунији приступ развоју будућих стручњака за рад у васпитно-образовним установама. У том контексту посебан значај придаје се рефлексивним праксама које омогућавају студентима да сагледају сопствена искуства, препознају обрасце учења и развију дубље саморазумевање, што представља важну основу за њихово професионално деловање у савременој школи. Кроз различите облике рефлексije, као што су вођење рефлексивних дневника, израде портфолија, писања образовне биографије, или анализе конкретних ситуација из праксе, студенти се подстичу да критички промишљају о сопственим поступцима, ставовима и уверењима (Dvir, 2024). На тај начин, рефлексija постаје кључни механизам повезивања теоријских знања са практичним искуствима (Pongračić i Marinac, 2020; Radulović, 2007). Посматрано са тог становишта, образовна биографија студената добија све већи значај као аналитички оквир за разумевање њиховог професионалног развоја. Разматрање сопствених образовних путева омогућава студентима да уоче континуитете и дисконтинуитете у сопственом учењу, као и утицај различитих контекста на формирање њихових професионалних аспирација.

Овакав приступ у образовању будућих педагога и наставника доприноси развоју критичке свести о сопственој улози у образовном процесу и оснажује студенте да активно учествују у обликовању свог професионалног идентитета. Сходно томе, јавља се потреба за дубљим истраживањима о примени образовне биографије и других савремених облика који доприносе оснаживању студената у припремању за различите педагошке улоге у области савременог образовања.

Теоријски приступ

Савремено високо образовање пролази кроз дубоке трансформације услед глобализације, дигитализације и потребе за развојем компетенција, уместо репродукције знања. Овај помак наглашавају међународни документи као што су извештаји који заговарају целоживотно учење и трансформативне компетенције (UNESCO 2021; 2022). Кључни оквир ових промена представља Болоњски процес, који промовише приступ заснован на компетенцијама у коме је студент активни учесник у процесу учења (Aref & Stensaker, 2025; Rome Ministerial Communiqué, 2020). Иако се Болоњски процес свучава са ограничењима у спровођењу реформи (Wagenaar, 2022), он пружа важне перспективе за будући развој

европског простора високог образовања, укључујући иновативне приступе учењу (Bergan & Matei, 2020). У Републици Србији ове принципе операционализује закон (*Закон о високом образовању*, 2017, чл. 5, чл. 24-27), где се поред других промена захтевају иновације у наставним методама, праксама оцењивања и генерално, обавезама студената током студирања. Значај професионалних компетенција за квалитет образовног рада наглашава се и у домаћој литератури, при чему се компетенције посматрају као важан предуслов успешног професионалног деловања у образовном контексту (Kalmar i Janković, 2021).

У складу са приступом заснованом на компетенцијама у коме је студент у центру образовног процеса, савремене промене у високом образовању подразумевају промене у настави и прелазак са традиционалних облика предавања и оцењивања ка иновативнијим облицима. То обухвата и домен предиспитних обавеза које више нису традиционалне, усмерене на репродукцију знања (колоквијуми и тестови), већ више формативне и аутентичне (Sirianansora, 2024). Уместо пасивне провере чињеница, предиспитне обавезе су све више оријентисане ка унапређивању процеса учења и активном позиционирању студената током учења (Bremner, 2021). На тај начин се подстиче развој рефлексije, саморегулације и професионалних компетенција. Иновативне предиспитне обавезе се односе на задатке као што су израда студија случаја, истраживачких пројеката, студентских портфолија, рефлексивних есеја и сл. (Cahyani et al., 2024; Sokhanvar et al., 2021). Новије студије показују да овакав приступ омогућава студентима активно учешће, континуирану повратну информацију и повезивање теорије са реалним искуством, чиме се директно операционализује парадигма у којој су студенти у центру учења (Li, 2022; Rutherford et al., 2025; Vallis, 2025). Сматра се да такви типови предиспитних обавеза доприносе изградњи професионалног идентитета и целоживотног учења (Alt et al., 2023; Urkia-Basterra et al., 2025). Посматрано у том контексту, иновативни облици предиспитних обавеза, као што је образовна биографија, који интегришу наративну рефлексiju и аутентично оцењивање, постају све актуелнији задаци за студенте.

Образовна биографија представља рефлексивни наративни алат, који омогућава студентима да сагледају, реинтерпретирају и повежу сопствена образовна искуства са развојем професионалних компетенција и идентитета (Dominicé, 2000). Њена примена интензивније се развија у оквиру реформи високог образовања које су уследиле након болошког процеса, где се посебан акценат ставља на активну улогу студената, рефлексивно учење и развој преносивих компетенција (European Commission, 2018). У том контексту, образовна биографија се нарочито користи у образовању будућих педагога и наставника, будући да омогућава повезивање личних образовних искустава са разумевањем професионалне улоге и педагошке праксе (Dvir, 2024; Shalev & Gidalevich, 2024). Полазећи од ових поставки, од 2025. године образовна биографија уведена је као предиспитна обавеза на Департману за педагогију Филозофског факултета у Нишу, у оквиру наставног предмета Предшколска педагогија. Студенти су на почетку семестра упознати

са циљем ове предиспитне обавезе, који се односи на подстицање рефлексije о сопственом образовном путу, развијање саморазумевања и повезивање личних искустава са будућом професионалном улогом педагога. Поред тога, студентима су дата јасна, али отворена упутства, која су подразумевала да у наративној форми прикажу кључне образовне и животне догађаје, значајне особе и ситуације које су утицале на њихов однос према учењу и избор професије, као и да рефлектују сопствене особине, вредности и компетенције. Наглашено је да форма писања није строго прописана, чиме се студентима омогућава слобода изражавања и аутентичан приступ задатку. У погледу вредновања ова предиспитна обавеза имала је формативни карактер, при чему је акценат био на дубини рефлексije, кохерентности наратива и способности повезивања искуства са професионалним развојем, а не на репродукцији теоријских садржаја.

Методолошки оквир

Циљ истраживања је да се испитају мишљења студената педагогије о улози сопствених образовних искустава у обликовању и разумевању кључних компетенција за будућу професионалну улогу. На основу овако дефинисаног циља формулисани су следећи истраживачки задаци:

(1) Испитати на који начин студенти кроз рефлексiju образовних искустава развијају разумевање сопствених личних особина, вредности и начина учења.

(2) Испитати које кључне компетенције за будућу професионалну улогу педагога студенти препознају и како их повезују са сопственим образовним искуствима.

Истраживање је засновано на квалитативном истраживачком приступу са циљем дубљег разумевања начина на који студенти педагогије интерпретирају сопствена образовна искуства и њихову улогу у обликовању професионалних компетенција (Liamputtong, 2020; Willig & Rogers, 2017). Инструмент истраживања конструисан је наменски за потребе овог истраживања и имао је форму полуструктурираног интервјуа у писаној форми. Питања су осмишљена у складу са циљем истраживања и односила су се на рефлексiju значајних образовних искустава, разумевање сопствених личних особина, вредности и начина учења, као и на перцепцију кључних компетенција за будућу професионалну улогу педагога. Избор писаног полуструктурираног интервјуа заснован је на његовој погодности за прикупљање богатих и рефлексивних описа личних искустава и значења које испитаници приписују тим искуствима (Adeoye-Olatunde & Olenik, 2021). Узорак истраживања је намерно изабран и чини га 25 студената треће године Основних академских студија педагогије. Испитаници су у оквиру наставног процеса претходно израдили образовну биографију, чиме је обезбеђена искуствена утемељеност њихових одговора. Учешће у истраживању је засновано на принципу добровољности, односно интервјуе су попуњавали само студенти који су желели да учествују у истраживачком процесу. Овај рад представља део обимнијег ис-

траживања, које је реализовано на Департману за педагогију на Филозофском факултету у Нишу, почетком 2026. године. У овом раду анализирају се одговори на питања која се односе на идентификацију значајних образовних искустава, увид у сопствене личне карактеристике и разумевање кључних компетенција за будућу професионалну улогу педагога. У обради података примењена је тематска анализа, која је спроведена је кроз више међусобно повезаних корака: упознавање са подацима, иницијално кодирање, формирање категорија и идентификовање тема (Braun & Clarke, 2021). Најпре су одговори испитаника више пута прочитани ради упознавања са садржајем и стицања целовитог увида у прикупљени материјал. Након тога приступљено је иницијалном кодирању, при чему су као јединице анализе издвајани делови текста који су садржали описе значајних образовних искустава, увиде о сопственим особинама, вредностима и начинима учења, као и ставове о компетенцијама важним за будућу професионалну улогу педагога. Кодови су формиран индуктивно, што је у складу са индуктивним приступом тематској анализи (Azungah, 2018), полазећи од садржаја и значења исказа испитаника, са циљем да што верније одражавају њихове перспективе и интерпретације сопствених искустава. Приликом кодирања, појединачни искази сврставани су у оне категорије које су најнепосредније одражавале њихово доминантно значење. У случајевима када је исказ садржао елементе више категорија тематско сврставање вршено је на основу контекста целокупног одговора и значења које је испитаник придавао описаном искуству (Clarke & Braun, 2017). У следећој фази анализе сродни кодови су груписани у шире категорије на основу тематске и садржајне блискости. Критеријуми за груписање кодова односили су се на заједничко значење исказа, сличност описаних искустава и њихову повезаност са истраживачким задацима. Тако су, на пример, кодови који су се односили на препознавање личних особина, вредности и образаца учења обједињени у категорије које описују развој саморазумевања, док су кодови који су се односили на емпатију, комуникацију, стрпљење, стручна знања и континуирано учење груписани у категорије повезане са професионалним компетенцијама. На основу формираних категорија идентификоване су теме које представљају доминантне обрасце значења у подацима и које су потом додатно преиспитиване у односу на целокупан корпус прикупљених исказа. На тај начин обезбеђено је да издвојене теме буду утемељене у подацима и усклађене са циљем истраживања.

Анализа је усмерена на интерпретацију односа између искуства, рефлексивности и перцепције професионалних компетенција, уз настојање да се сагледа начин на који студенти конструишу разумевање сопственог професионалног развоја.

Приказ резултата истраживања

Прва издвојена тема односи се на *развој интроспективности и увида у сопствене начине учења и размишљања*. У оквиру ове теме издваја се одговор једне од испитаница: „Док сам писала образовну биографију, научила сам да сам

изразито интроспективна и да много анализирам сопствена искуства. Такође сам увидела да најбоље учим када сам унутрашње мотивисана” (И1), док други истичу да су постали свеснији сопствених снага, слабости и начина функционисања: „Током писања научила сам да сам упорнија него што сам мислила. Схватила сам колико су моја искуства утицала на мој избор професије. Такође, постала сам свеснија својих снага и слабости. То ми је помогло у даљем развоју” (И2); „Схватила сам да су ме многа искуства обликовала више него што сам раније мислила. Постала сам свеснија својих особина и способности” (И8). У појединим случајевима студенти препознају стабилне особине личности, попут затворености, па тако једна испитаница наводи: „Ја сам генерално јако затворена особа по природи, тако да ми је овај задатак то додатно потврдио” (И11). Други детаљније описују промену у перцепцији себе и својих капацитета кроз процес писања: „Научила сам да су неке ствари и догађаји, који су можда деловали небитно, играли велику улогу у развоју моје личности. Са друге стране, догађаји који су деловали изузетно битно и фундаментално за мој развој, остали су у прошлости и били су битни само адолесцентској верзији мене. Схватила сам и да се сећам много више ствари него што сам мислила да ћу се сетити” (И13).

Друга тема односи се на *препознавање личних особина* и њиховог утицаја на образовни и професионални развој, при чему испитани студенти истичу особине попут упорности, одговорности, организованости, емпатије и стрпљења. Примера ради, једна испитаница наводи: „Током писања научила сам да су моје особине, попут интровертности и организованости, значајно утицале на мој развој. Схватила сам да неке особине које сам раније сматрала слабостима могу бити и предности. То ми је помогло да себе сагледам на реалнији начин. Схватила сам колико су ме одређена искуства обликовала” (И14); „Док сам писала образовну биографију, схватила сам колико су моја искуства утицала на избор професије. Увидела сам да сам кроз различите ситуације развијала емпатију, стрпљење и способност разумевање других. Такође сам постала свесна своје склоности да преузимам одговорност и помажем другима. Препознала сам и своје слабости, попут претеране самокритичности. Све то ми је помогло да јасније сагледам своју личност” (И20).

Трећа издвојена тема односи се на *улогу искустава* у обликовању самоперцепције и животних одлука, при чему студенти препознају снажан утицај претходних искустава на избор професије и разумевање сопственог пута. У прилог томе, наводи се: „Док сам писала образовну биографију, схватила сам колико су моја искуства из детињства и школовања утицала на мој данашњи поглед на образовање и избор професије. Увидела сам да ми је јако важна подршка, разумевање и добар однос са другима у процесу учења” (И5); „Током писања образовне биографије, научила сам више о себи и свом начину размишљања. Схватила сам колико су моја рана искуства утицала на мене. Такође сам уочила колико је важна подршка у учењу” (И15); „Док сам писала образовну биографију, схватила сам колико су различита искуства из мог школовања утицала на мој развој и

формирање интересовања. Увидела сам да сам кроз образовање развила одговорност, упорност и способност прилагођавања различитим ситуацијама. Такође сам постала свеснија својих јачих страна, али и области у којима још могу да напредујем. Ово искуство ми је помогло да боље разумем себе и своје циљеве у будућности” (И16); „Такође сам видела колико сам заправо упорна и колико ме различита искуства нису сломила, већ ојачала. Научила сам и да више ценим себе. Писање ми је помогло да боље упознам себе” (И25)

Четврта тема односи се на *улоју йодришке и социјалној окружења* у развоју саморазумевања, при чему студенти истичу значај односа са другим људима, наставницима и породицом, као и утицај животних околности. Тако се наводи да је „мотивација често зависила од окружења и људи око мене“ (И10), док други испитаници наглашавају важност подршке, али и изазовних животних искустава која су допринела њиховом развоју: „Схватила сам да су ме највише обликовали односи са људима, посебно подршка и разумевање које сам добијала од појединих наставника и породице, али и изазовне ситуације које су ме учиниле емоционално зрелијом и отпорнијом. Писање образовне биографије ми је помогло да препознам колико су и нека лична искуства, попут бриге о млађем брату или суочавања са личним губицима, утицала на мој избор професије и поглед на образовање” (И12); „Схватила сам колико су односи са другима утицали на мој развој и мотивацију.

Пета тема обухвата *йрансформатйивне увиде и реконстйрукцију сойстйвеноей иденитййшейта*, где студенти описују како је писање образовне биографије довело до дубљег разумевања себе, својих циљева и животног пута. Једна студенткиња је навела: „Такође, препознала сам да имам изражену потребу да помажем другима и да будем подршка, што ми додатно потврђује да је педагогија добар избор за мене. Овај процес ми је помогао да боље упознам себе и своје вредности” (И5); „Такође сам увидела своје јаке стране, попут емпатије и стрпљења. Постала сам свеснија својих циљева. То ми је помогло у личном развоју” (И14); „Приликом писања приметила сам колико сам напредовала од самог почетка. Образовна биографија ми је показала да само треба да наставим да пратим свој циљ и да ћу у једном тренутку успети да га достигнем. Враћање уназад и сагледавање ствари никада није на одмет. Увек помаже да видимо како напредујемо и докле смо стигли” (И21); У појединим случајевима изражава се и снажан интегративни увид, попут тврдње: „Пишући образовну биографију, освестила сам да је мој пут ка педагогији био много смисленији него што сам то раније мислила, те да су чак и „неуспеси“ били неопходни. Научила сам да поседујем снажну потребу за правдом и емпатијом, која се калила управо кроз негативна искуства са појединим наставницима. Схватила сам да моја креативност, видљива још у дечјим представама, и даље представља мој главни ресурс у учењу и раду. Овај процес ми је потврдио да сам спремна да постанем педагог, који не само да преноси знање, већ активно слуша и разуме дете, јер сам кроз писање схватила колико је мени таква фигура била значајна” (И6). Једна од испитаница наводи и да „лоша” искуства

и негативни догађаји могу да нас науче нешто и да из тога извучемо најбоље. Увидела сам колико сам се променила” (И18), што такође указује на присуство трансформативних увида.

Конечно, поједини одговори указују на стабилизацију самоперцепције без значајних промена, где једна од испитаница наводи да није научила: „... ништа ново. Сматрам да довољно познајем себе и кроз живот сам и сама радила рефлексiju свог образовног пута” (И4). Премда је реч о једном испитанику, овај исказ представља важан налаз у контексту различитих нивоа рефлексивности. Свеукупно посматрано, резултати добијени у оквиру првог истраживачког задатка указују да писање образовне биографије функционише као снажан рефлексивни алат, који омогућава студентима да препознају, реинтерпретирају и интегришу сопствена искуства у кохерентан наратив о себи.

Анализа одговора студената у односу на други истраживачки задатак показује да се кључне компетенције за будућу професионалну улогу педагога препознају кроз неколико доминантних тематских целина, и то: *емпаићност, стрпљење и разумевање као основне професионалне особине педагога*; комуникационе и реалационе вештине и стручна знања; *рефлексивност, саморазвој и стремност на континуирано учење и личне особине и шире професионалне диспозиције*.

Прва и најизраженија тема у оквиру другог задатка односи се на *емпаићност, стрпљење и разумевање као основне професионалне особине педагога*, при чему студенти готово једногласно истичу значај емоционалне осетљивости и разумевања потреба деце. Тако се наводи да: „Најважније особине за педагога су, према мом мишљењу, емпатија, стрпљење и способност посматрања. Такође су важне комуникационе вештине и флексибилност. Сматрам да педагог треба да разуме индивидуалне потребе сваког детета. Важно је и стално усавршавање” (И1). Слично томе, у одговорима се наводи да су кључне професионалне особине педагога „... стрпљење, комуникативност и разумевање” (И2). Већи број испитаника наводи да су емпатија, стрпљење и разумевање за потребе других основне професионалне карактеристике педагога: „Сматрам да су ми за будућу професију педагога најважније особине емпатија, стрпљење и комуникативност, јер омогућавају бољи однос и разумевање деце” (И5); „Најважнијим сматрам комуникационе вештине, емпатију и способност разумевања других. Такође је важно имати стрпљење и отвореност за континуирано учење. Сматрам да педагог треба да буде флексибилан и прилагодљив различитим ситуацијама” (И18); „Сматрам да су кључне особине педагога стрпљење, комуникативност и емпатија. Поред тога, важна је и способност да се разуме индивидуалност сваког детета. Знање је основа, али начин приступа је оно што прави разлику” (И11); „За будућу професију педагога сматрам да су најважније особине стрпљење, емпатија и одговорност” (И15). Ове особине се додатно допуњују ставовима да је неопходно „разумети индивидуалне потребе сваког детета” (И1) и „препознати потребе сваког детета” (И9), чиме се наглашава индивидуализовани приступ као централни елемент педагошке компетенције.

Друга тема у оквиру другог истраживачког задатка односи се на *комуникационе и релационе вештине* као кључни професионални алат педагога, при чему студенти истичу значај активног слушања, сарадње и квалитетне интеракције. Тако се наводи да су значајне „комуникационе вештине и способност слушања” (И1); „Важне су и комуникационе вештине, јер омогућавају квалитетан однос са ученицима, наставницима и родитељима” (И16); „Способност комуникације. Љубав према ономе што радимо, спремност на разне изазове, знања која нису везана за нашу професију, већ и многа друга” (И21); „Издвојила бих активно слушање и решавање проблема” (И7), као и „способност да се препознају невербални знаци и разумеју потребе деце” (И19). У више одговора наглашава се и важност сарадње са различитим актерима: „...комуникационе вештине и способност активног слушања, као и спремност на сарадњу са децом, родитељима и колегама” (И12), што указује на разумевање педагошке улоге као изразито релационе и интерактивне професије.

Трећа издвојена тема односи се на *стручна знања* из педагогије, психологије и сродних области, при чему студенти препознају теоријско знање као основу професионалног рада, али не и као његов једини аспект. У том контексту наводи се „...сматрам да су важна знања из области педагогије и психологије. Ове особине и вештине видим као основу за одговоран и квалитетан педагошки рад” (И5). Слично томе, у одговорима испитаника наводи се да су кључна „педагошка и психолошка знања” (И7); „Такође су ми важна педагошко-дидактичка знања, јер ми помажу да боље разумем процес учења и развоја” (И11), као и да су важна знања из „Развојне психологије, Дидактике, Педагошке превенције поремећаја у понашању и Породичне педагогије” (И3); „Важна су знања из области социјалне заштите и превентивног рада, која су ме заинтересовала кроз хуманитарне акције. Сматрам их кључним за рад педагога у установама где је деčја добробит најугроженија” (И6). Посебно се истиче став да „Теорија и знање немају сврху ако педагог не уме да разуме децу” (И13), чиме се наглашава интеграција теоријског и практичног знања.

Четврта тема односи се на *рефлексивност, саморазвој и спремност на континуирано учење*, при чему студенти истичу да је професионални развој процес који траје. Тако се наводи да је стално усавршавање неопходно: „Важно је стално стручно усавршавање” (И1, И5) „Такође, сматрам да је важно стално учити и усавршавати се.” (И8), „И спремност на стално учење је неопходна” (И11); „Сматрам да је битно и стално усавршавање” (И15), као и да је важно „стално учити и развијати се” и „повезивати теоријско знање са праксом” (И14). У појединим исказима наглашава се и значај интроспективности и рефлексije као професионалне компетенције: „Сматрам да је потребна развијена способност промишљања и интроспективности која је важна јер помаже да сагледам ситуације из различитих углова и боље разумем процесе учења и развоја” (И12), као и потреба за „рефлексijом и смиренним приступом у практичним ситуацијама” (И3).

Пета тема у односу на други истраживачки задатак обухвата *личне особине и шире професионалне диспозиције*, при чему студенти издвајају одговорност,

организованост, флексибилност, креативност и емоционалну стабилност. Тако се наводи да су важне „организационе вештине“ (И2), „флексибилност и прилагођавање различитим ситуацијама“ (И14); „Сматрам да је познавање техника решавања конфликта неопходно за стварање здраве атмосфере у школи“ (И19), као и „Креативност је веома важна јер доприноси занимљивијем и приступачнијем раду са децом“ (И6). Ове особине се посматрају као допуна основним релацијским и стручним компетенцијама. Синтеза добијених налаза приказана је у шеми 1.

Шема 1: Шемајски приказ шемајске анализе

У шеми 1 приказан је процес развоја професионалних компетенција студената педагогије кроз рефлексију образовних искустава (шема 1, лево). У основи шеме налази се развој интроспективности и увида, под утицајем личних искустава, као и подршке социјалног окружења. Кроз тај процес студенти препознају сопствене особине, вредности и начине учења, што доводи до трансформативних увида и реконструкције личног и професионалног идентитета.

Истовремено, студенти идентификују кључне компетенције за будућу професионалну улогу педагога (шема 1, десно), које обухватају стручна знања из педагогије и психологије, комуникационе и релационе вештине, као и емпатичност, стрпљење и разумевање као основне професионалне особине. Ове компетенције се даље развијају кроз рефлексивност, саморазвој и континуирано учење, уз подршку ширих личних и професионалних диспозиција.

Дискусија резултата

Резултати овог истраживања указују да студенти педагогије своја образовна искуства доживљавају као значајан ресурс у разумевању и обликовању професионалних компетенција будућих педагога. Наиме, добијени налази у односу

на први истраживачки задатак показују да процес писања образовне биографије има изражен рефлексивни потенцијал, јер омогућава студентима да реинтерпретирају сопствена искуства и развију дубље саморазумевање. Студенти уочавају промене у перцепцији себе, препознају личне особине, вредности и обрасце учења, као и начин на који су њихова искуства обликовала професионалне изборе. Овакви налази указују да образовна биографија функционише као рефлексивни алат који подстиче интеграцију личног и професионалног идентитета, што је посебно значајно у периоду студија када професионални идентитет још увек није стабилизан. Трећи ниво резултата односи се на перцепцију кључних професионалних компетенција, при чему студенти доминантно истичу емпатију, стрпљење, комуникационе вештине и стручна знања као централне елементе педагошке професије, на шта указују и друга истраживања (Spasenović i Kraguljac, 2023; Stanislavljević Petrović i Marković, 2024; Šimek i dr., 2020). Важно је нагласити да студенти ове компетенције не разумеју као изоловане или искључиво теоријске, већ их директно повезују са сопственим искуствима, личним особинама и процесом рефлексije. Тиме се потврђује да се професионалне компетенције не формирају само кроз формалну едукацију, већ кроз континуирану интерпретацију личног образовног пута, свакодневне животне и образовне активности, што је у сагласности са другим истраживањима (Ћетојевић, 2023). Када се резултати посматрају интегративно, уочава се јасна повезаност између два нивоа: образовна искуства омогућавају боље разумевање себе, што доприноси јаснијој артикулацији професионалних компетенција. На тај начин, писање образовне биографије показује се као значајан педагошки алат који не само да подстиче критичко промишљање сопственог образовног пута, већ и доприноси развоју професионалног идентитета кроз процес повезивања искуства, рефлексije и будуће професионалне улоге. Ови налази могу се интерпретирати и у ширем контексту савремених приступа образовању наставника и педагога, који наглашавају важност рефлексивног учења и искуствено заснованог професионалног развоја (Simel Pranjić, 2021; Станчић и др., 2023). У том смислу образовна биографија се може посматрати као метод који омогућава транзицију од имплицитног, често недовољно освешћеног искуства ка експлицитном професионалном знању и самоперцепцији.

Закључак

Резултати овог истраживања указују да студенти педагогије образовна искуства посматрају као комплексан процес значајан за разумевање сопственог образовног пута и будуће професионалне улоге. Процес писања образовне биографије показао се као значајан рефлексивни подстицај, јер је омогућио студентима да реинтерпретирају сопствена искуства, препознају личне особине и вредности, као и да сагледају сопствени развој из нове перспективе. На тај начин, образовна биографија функционише као алат који подстиче развој слике о себи и доприноси увиђању повезаности између прошлих искустава и будућих професи-

оналних избора. У домену професионалних компетенција, резултати показују да студенти као кључне елементе педагошке професије издвајају емпатију, стрпљење, комуникационе вештине, стручна знања и спремност на континуирано учење. Посебно је значајно то што се ове компетенције не разумеју као апстрактне или одвојене од личног искуства, већ као резултат процеса рефлексije и интерпретације сопствене биографије.

Ограничења овог истраживања огледају се у величини и специфичности узорка, будући да су подаци прикупљени у оквиру једне установе, што може ограничити могућност шире генерализације резултата. Поред тога, ослањање на самопроцену испитаника може утицати на присуство субјективних интерпретација и социјално пожељних одговора, што треба имати у виду приликом интерпретације налаза.

Свеукупно посматрано, налази истраживања потврђују да образовна биографија као задатак може имати значајну улогу у високошколском образовању будућих педагога, јер повезује искуствено учење, рефлексiju и развој професионалних компетенција.

Литература

- Закон о високом образовању (2017), *Службени гласник РС*. Бр. 88/2017, 27/2018, 73/2018, 67/2019, 6/2020, 11/2021, 67/2021, 76/2023, 19/2025.
- Adeoye-Olatunde, O. A., & Olenik, N. L. (2021). Research and scholarly methods: Semi-structured interviews. *Journal of the American College of Clinical Pharmacy*, 4(10), 1358-1367. <https://doi.org/10.1002/jac5.1441>
- Alt, D., Naamati-Schneider, L., & Weishut, D. J. N. (2023). Competency-based learning and formative assessment feedback as precursors of college students' soft skills acquisition. *Studies in Higher Education*, 48(12), 1901-1917. <https://doi.org/10.1080/03075079.2023.2217203>
- Aref, L., & Stensaker, B. (2025). How is student-centred learning translated within the European Higher Education Area? *Studies in Higher Education*, 1-15. <https://doi.org/10.1080/03075079.2025.2605101>
- Azungah, T. (2018). Qualitative research: deductive and inductive approaches to data analysis. *Qualitative Research Journal*, 18(4), 383-400. <https://doi.org/10.1108/QRJ-D-18-00035>
- Bergan, S., & Matei, L. (2020). The future of the Bologna process and the European Higher Education Area: New perspectives on a recurring topic. In A. Curaj, L. Deca, & R. Pricopie (Eds.), *European higher education area: Challenges for a new decade* (pp. 361-373). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-56316-5_23
- Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis: A practical guide*. SAGE.

- Bremner, N. (2021). The multiple meanings of 'student-centred' or 'learner-centred' education, and the case for a more flexible approach to defining it. *Comparative Education*, 57(2), 159-186. <https://doi.org/10.1080/03050068.2020.1805863>
- Cahyani, V. P., Ahmad, F., Soekarman., & Nawi, M. Z. M. (2024). Authentic assessment as a solution to enhance deep learning and maintain academic integrity in higher education. *Journal of Educational Analytics*, 3(3), 531-544. <https://doi.org/10.55927/jeda.v3i3.12393>
- Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297-298. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Ćetojević, H. (2023). Evaluation of informal education in higher education. *Norma*, 28(2), 167-180. <https://doi.org/10.5937/norma28-47755>
- Dominicé, P. (2000). *Learning from our lives: Using educational biographies with adults*. Jossey-Bass.
- Dvir, N. (2024). Using narrative pedagogy for novice teachers' professional development. *Professional Development in Education*, 50(4), 625-637. <https://doi.org/10.1080/19415257.2021.1895285>
- European Commission. (2018). *European higher education area and Bologna process implementation report*. Publications Office of the European Union.
- Kalmar, L. i Janković, A. (2021). Kompetencije nastavnika razredne nastave kao činilac efikasnosti obrazovanja u savremenoj školi. *Norma*, 26(2), 149-157. <https://doi.org/10.5937/norma2102149K>
- Li, M. (2022). Student-centred learning and formative assessment: a possible answer to online language and literature teaching and learning. In C. Hampton & S. Salin (Eds.), *Innovative language teaching and learning at university: facilitating transition from and to higher education* (pp. 93-102). Research-publishing.net. <https://doi.org/10.14705/rpnet.2022.56.1376>
- Liamputtong, P. (2020). *Qualitative research methods* (5th ed.). Oxford University Press.
- Pongračić, L. i Marinac, A. M. (2020). Metoda refleksije kao metoda za unapređenje odgojno-obrazovnog procesa. *Časopis za odgojne i obrazovne znanosti Foo2rama*, 4(4), 91-104.
- Radulović, L. R. (2007). Istraživanje i razvijanje obrazovanja nastavnika za refleksivnu praksu-kritički prikaz jednog istraživanja kao građenja obrazovnog programa. *Pedagogija*, 62(4), 597-609.
- Rome Ministerial Communiqué. (2020). *Rome Ministerial Communiqué. European Higher Education Area*. https://ehea2020rome.it/storage/uploads/5d29d1cd-4616-4dfe-a2af-29140a02ec09/BFUG_Final_Draft_Rome_Communique-link.pdf
- Rutherford, S., Pritchard, C., & Francis, N. (2025). Assessment is learning: developing a student-centred approach for assessment in higher education. *FEBS Open Bio*, 15, 21-34. <https://doi.org/10.1002/2211-5463.13921>
- Shalev, M., & Gidalevich, S. (2024). Social emotional learning in teacher education: Biographical narrative as a method for professional development. *Education Sciences*, 14(8), 821. <https://doi.org/10.3390/educsci14080821>

- Simel Pranjić, S. (2021). Brižnost nastavnika iz perspektive učenika i nastavnika: Implikacije za inicijalno obrazovanje nastavnika. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 28(2), 121-149. <https://doi.org/10.21464/mo.28.2.8>
- Sirianansopa, K. (2024). Evaluating students' learning achievements using the formative assessment technique: a retrospective study. *BMC Medical Education*, 24, 1373. <https://doi.org/10.1186/s12909-024-06347-5>
- Sokhanvar, Z., Salehi, K., & Sokhanvar, F. (2021). Advantages of authentic assessment for improving the learning experience and employability skills of higher education students: a systematic literature review. *Studies In Educational Evaluation*, 70, 101030. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2021.101030>
- Spasenović, V. i Kraguljac, N. (2023). Autoportret profesionalne uloge pedagoga. *Nastava i vaspitanje*, 72(2), 169-184. <https://doi.org/10.5937/nasvas2302169S>
- Stančić, M., Radulović, L. i Jovanović Milanović, O. (2023). Zašto (ne) istraživati sopstvenu praksu: perspektiva praktičara u obrazovanju. *Inovacije u nastavi*, 35(2), 16-29. <https://doi.org/10.5937/inovacije2202016S>
- Stanisavljević Petrović, Z. i Marković, M. (2024). Kreativne prakse u razvoju kompetencija budućih pedagoga. *DHS*, 1(25), 759-782. <https://doi.org/10.51558/2490-3647.2024.9.1.759>
- Šimek, L., Ledić, J. i Martinac Dorčić, T. (2020). Kompetencije pedagoga za inkluzivnu praksu. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 161(3-4), 291-314.
- Tot, D. (2020). Studentska sjećanja i refleksija u izgradnji profesionalnog identiteta nastavnika. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 161(3-4), 221-236.
- UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707>
- UNESCO. (2022). *Knowledge-driven actions: Transforming higher education for global sustainability*. <https://doi.org/10.54675/YBTV1653>
- Urkia-Basterra, I., Imaz Agirre, A., & Álvarez-Huerta, P. (2025). Soft skills development in work-based learning: a systematic literature review. *Higher Education, Skills and Work-based Learning*, 15(4), 740-757. <https://doi.org/10.1108/HESWBL-11-2024-0348>
- Vallis, C. (2025). Authentic assessment in higher education: the spectre of lost futures. *Teaching in Higher Education*, 30(3), 744-751. <https://doi.org/10.1080/13562517.2024.2362217>
- Wagenaar, R. (2022). The myth of power: Governing reform in the Bologna process of higher education. In M. Klemenčič (Ed.), *From actors to reforms in European higher education: A Festschrift for Pavel Zgaga* (pp. 45-63). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-09400-2_4
- Willig, C., & Rogers, W. S. (Eds.). (2017). *The SAGE handbook of qualitative research in psychology*. Sage.
-

THE ROLE OF EDUCATIONAL BIOGRAPHY IN THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF PEDAGOGY STUDENTS

Summary: The aim of this study was to examine how pedagogy students understand the role of their own educational experiences in shaping key competencies for their future professional roles. The research was conducted within a qualitative framework, and data were collected through a written semi-structured interview on a sample of 25 third-year undergraduate students of pedagogy. The collected data were analyzed using thematic analysis.

The results indicate that the process of writing an educational biography contributes to the development of self-understanding, that is, self-concept, as it enables students to recognize their own traits, values, and learning patterns, as well as to reinterpret their educational trajectories. In the domain of professional competencies, students identified empathy, patience, communication skills, professional knowledge, and readiness for continuous learning as key elements of their future pedagogical role. These competencies are perceived by the participants as being directly related to their personal experiences and reflection on their own educational development. The findings suggest that the educational biography represents an important reflective tool in higher education for future pedagogues, as it connects experiential learning, self-understanding, and the development of professional competencies. In this way, it contributes to a deeper understanding of the process of professional identity formation during studies.

Keywords: educational experiences, professional development, higher education, reflective learning, self-understanding

